

УДК 658.589

А.А. ТУРИЛО, канд. економ.наук, доц., С.В. ГУШКО, д-р економ. наук, доц.
КЕІ ДВНЗ Криворізького національного університету

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ В УПРАВЛІННІ ПРОМИСЛОВИМ ПІДПРИЄМСТВОМ З ПОЗИЦІЙ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Удосконалено показники підвищення ефективності в управлінні промисловим підприємством.

Ключові слова: ефективність, економічний та стратегічний розвиток, конкурентність.

Вступ. Перехід до ринкової системи, глобалізація, інтеграція і демократизація суспільства виступають важливими чинниками розвитку економіки країни і окремих сфер бізнесу зокрема. Діяльність підприємства з позицій досягнення поставленої мети в короткостроковій і довгостроковій перспективі, забезпечення високих темпів розвитку і стабільної конкурентоспроможності значною мірою визначається за допомогою показників ефективності.

Постановка завдання. Підвищення ефективності діяльності підприємства (організації) за своїм значенням є складним багатоступеневим процесом. Адже від якісної оцінки і правильного управління ефективністю залежить підвищення резервів виробництва, які потім виллюються в позитивні результати діяльності підприємства в цілому. Не дивлячись на значний інтерес до проблеми підвищення ефективності, багато її аспектів залишаються не повністю розкритими і вимагають свого подальшого дослідження.

Методика досліджень. Зростання економічної ефективності представляє собою вирішальний фактор щодо забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності гірничорудного підприємства як на внутрішньому, так і зовнішньому ринках. Можливості і вибір шляхів ефективного економічного розвитку гірничорудного підприємства покажемо на прикладі відкритого акціонерного товариства «Південний гірничо-збагачувальний комбінат».

У сучасних умовах господарювання, коли основні засоби виробництва комбінату в значній мірі є застарілими і зношеними, і від їхнього стану суттєво залежить загальний організаційно-технічний рівень гірничо-збагачувального виробництва, є дуже важливим процес комплексної оцінки ефективності.

На такому підприємстві, як залізрудний комбінат, що є залежним від гірничо-геологічних умов виробництва і складним та розгалуженим по виробничій структурі, від технічного рівня основних засобів залежить кількість і якість металургійної сировини, що виробляється на ньому. Технічний рівень гірничо-збагачувального виробництва значною мірою визначає й можливість організаційного чинника в формуванні того чи іншого рівня економічної ефективності комбінату з позиції стратегічного розвитку.

Треба також відмітити, що розміри інвестицій, які мали місце за останні роки, не відповідали потребам розвитку ВАТ «ПівдГЗК». У такій ситуації на перше місце виходить задача пошуку і мобілізації поточних резервів зростання продуктивності і економічної ефективності на підприємстві.

Управління ефективним економічним розвитком комбінату вимагає певної раціональної системи контролю за наявністю і використанням існуючих резервів зростання економічної ефективності і розробки комплексу заходів, що направлені на їх мобілізацію. Така система контролю базується на аналізі статичної звітності підприємства про наявність і ступінь використання всіх його економічних ресурсів.

На рис. 1 подано основні складові елементи в діяльності гірничорудного підприємства, що формують рівень його економічної ефективності.

На даному рисунку ресурси комбінату відображають його матеріально-технічну базу і кадровий потенціал (по якості, кількості і структурі), які під час використання трансформуються певним чином в поточні витрати, що в кінцевому підсумку дозволяє отримати ті чи інші результати. Співвідношення величини ресурсів, витрат і результатів діяльності комбінату визначає певний вид показника продуктивності або економічної ефективності. Важливими інструментами ефективного розвитку гірничорудного підприємства є такі чинники, як матеріальне сти-

мулювання зростання економічної ефективності і її моніторинг (на основі прийнятої методики оцінки продуктивності і економічної ефективності на комбінаті).

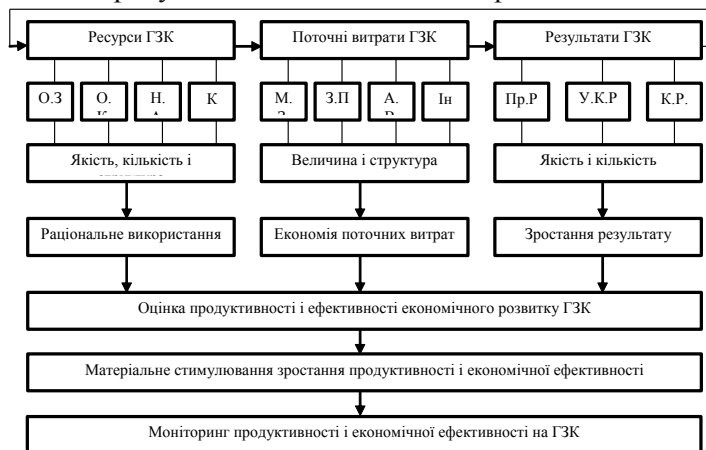

Рис. 1. Структура і взаємозв'язок основних елементів формування економічної ефективності гірничорудного підприємства

де ОЗ - основні засоби; ОК - оборотні кошти; НА - нематеріальні активи; К - кадри комбінату; М.З. - матеріальні затрати; З.П. - заробітна плата; АВ - амортизаційні відрахування; Ін - інші витрати; Пр.Р. - проміжний результат; УКР - умовно-кінцевий результат; КР - кінцевий результат.

Послідовність розрахунку вибраного показника продуктивності та ефективності економічного розвитку

залізорудного комбінату подано на рис. 2.

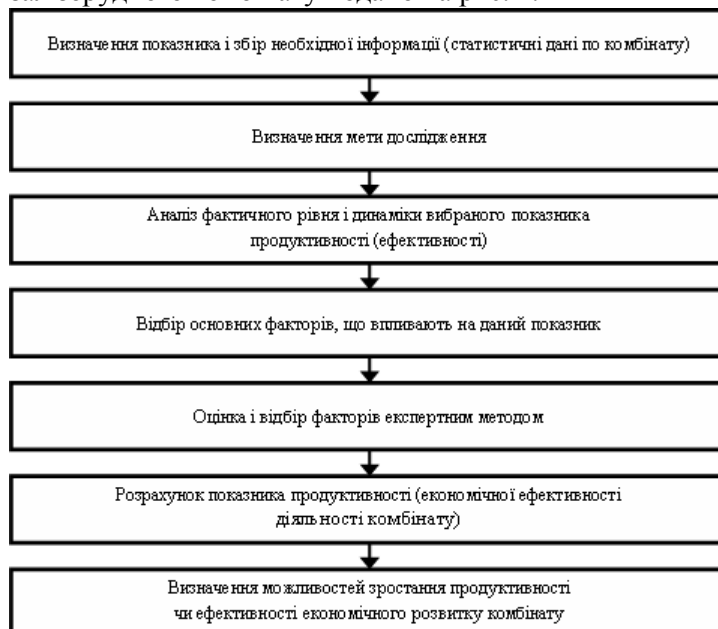

Рис. 2. Алгоритм розрахунку показника продуктивності та економічної ефективності гірничорудного підприємства

Дані рис. 1 і 2 вказують, що тільки при систематичному й оперативному обліку всіх необхідних чинників можна достатньо обґрунтовано оцінювати рівень ефективності підприємства.

У зарубіжній і вітчизняній практиці при економічній оцінці діяльності підприємств широко використовується факторний аналіз. При цьому факторний аналіз здійснюється на базі широкого кола економіко-математичних моделей, які формуються залежно від об'єкту й поставленої мети дослідження.

У даному випадку для аналізу і пошуку резервів економічної ефективності діяльності ВАТ «ПівдГЗК» пропонується розглянути один із модифікованих варіантів детермінованого моделювання результуючого показника, а саме детерміновану факторну економіко-математичну модель, яка показує функціональний зв'язок між величиною рентабельності ресурсів комбінату і основними факторами, що впливають на неї (у тому числі і впливу проміжної економічної ефективності на кінцеву)

$$P_{з.р.} = \frac{Пч}{З.р.} 100, \%; P_{з.р.} = \left(\frac{Пч}{Q_p} * \frac{Q_p}{C} * \frac{C}{О.К.} * \frac{О.К.}{З.р.} \right) 100, \% \quad (1)$$

$$P_{з.р.} = (ПП_{в.р.} \cdot ПП_{ЕЕ} \cdot К_{об} \cdot ПП_{О.К.}) 100, \% \quad (2)$$

де $P_{з.р.}$ - рентабельність підприємства по застосованим ресурсам; ЗР - середньорічна вартість застосованих ресурсів підприємства; Q_p - обсяг реалізованої продукції; С - собівартість продукції; ОК - середньорічна величина оборотних коштів підприємства; $ПП_{в.р.}$ - питоми показник прибутку по виручці від реалізації (відомий як показник рентабельності продажів); $ПП_{ЕЕ}$ - показник проміжної економічної ефективності; $K_{об}$ - коефіцієнт оборотності оборотних коштів; $ПП_{О.К.}$ - питома вага оборотних коштів в загальній вартості застосованих ресурсів.

Загальна зміна показника $P_{з.р.}$ у формулі 2 визначається сумою часткових змін за окремими факторами ($ПП_{в.р.}$, $ПП_{ЕЕ}$, $K_{об}$, $ПП_{О.К.}$). Структура і напрямки факторного аналізу рентабельності представлено на рис. 3.

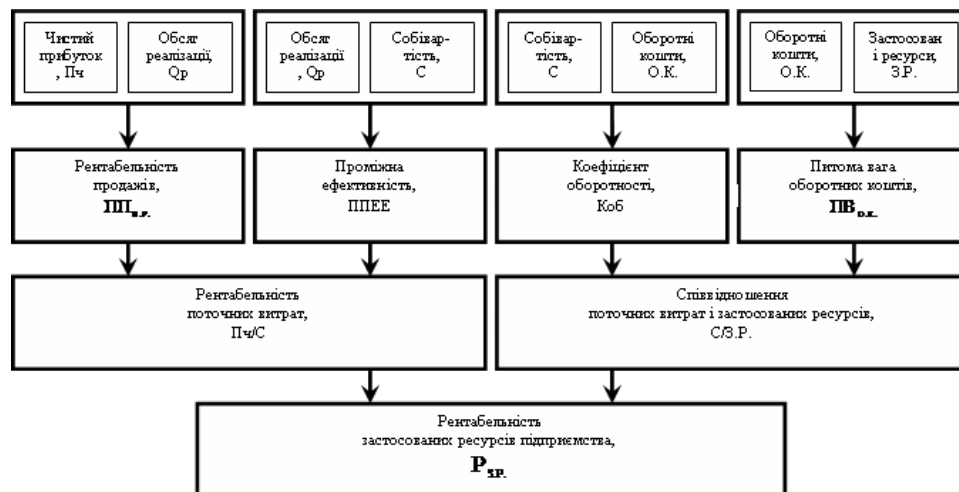

Рис. 3. Модель факторної системи і напрямків управління ефективністю розвитку гірничорудного підприємства через показник рентабельності застосованих ресурсів

У табл. 1 надано вихідні дані для факторного аналізу показника рентабельності $P_{зр}$

Таблиця 1

Вихідні дані для факторного аналізу показника рентабельності застосованих ресурсів по ВАТ «ПівдГЗК»

Показник	2005 р.	2006 р.	Абсолютне відхилення
Чистий прибуток, тис.грн.	25829,0	3564,0	-22265,0
Обсяг реалізації, тис. грн.	1364835,0	1542933,0	178098,0
Собівартість продукції, тис. грн.	1211856,0	1423611,0	211755,0
Середньорічна вартість оборотних коштів, тис. грн.	950095,0	1148848,0	198753,0
Середньорічна вартість застосованих ресурсів, тис. грн.	2791407,0	3092954,0	301547,0
Рентабельність продажів	0,0189	0,0023	-0,0166
Проміжна економічна ефективність	1,1262	1,0838	-0,0430
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,2755	1,2392	-0,0370
Коефіцієнт співвідношення величин оборотних коштів і застосованих ресурсів	0,3403	0,3710	0,0310
Рентабельність застосованих ресурсів	0,00925	0,00115	-0,0081

Оцінка впливу чинників на зміну показника рентабельності (табл. 1) методом ланцюгових підстановок показала:

в цілому по ВАТ «ПівдГЗК» відбулося незначне зменшення рентабельності ресурсів підприємства (на 0,0081 пункту);

зменшення показника рентабельності відбулося по трьом основним чинникам (в такій їх вагомості): рентабельність продажів (-0,00828 пункту), проміжна економічна ефективність (-0,000374 пункту), коефіцієнт оборотності оборотних коштів (-0,000293 пункту);

зміна в співвідношенні сум оборотних коштів і застосованих ресурсів позитивно відбилося на динаміці показника рентабельності (0,000842 пункту).

Отже, негативна динаміка основних чинників (формула 2), у періоді, що потребує певних заходів на комбінаті щодо поліпшення існуючого стану відносно ефективності свого економічного розвитку інтерпретується так. До таких напрямків підвищення ефективності економічного розвитку гірничорудного підприємства потрібно віднести: заходи збільшення кількості і якості залізородної продукції, заходи з поліпшення рівня використання всіх видів ресурсів на підприємстві, заходи з оптимізації організації виробництва і праці, заходи з забезпечення диверсифікації виробництва, заходи із раціоналізації економічних методів управління на підприємстві тощо.

Висновки. Все викладене вказує на необхідність удосконалення методики якісного аналізу економічної ефективності в діяльності гірничорудного підприємства. З цього приводу в статті пропонується модель щодо визначення економічної ефективності й підвищення основних видів результатів на гірничо-збагачувальному підприємстві.

Список літератури

1. Сазерленд Джонатан, Кенуэлл Дайан. Ведение бизнеса. Ключевые понятия / Пер. с англ.; под ред. С.А. Захуиной. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. – 432 с.

2. **Фелпс Боб.** Умные бизнес-показатели: Система измерений эффективности как важный элемент менеджмента / Пер. с англ. – Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2004. – 312 с.
Рукопис подано до редакції 11.04.12

УДК 528.4

В.О. БОРОВИЙ, В.Г. БУРАЧЕК доктори техн. наук, проф.

Університет новітніх технологій, м. Київ

І.О. НИСТОРЯК, аспірант, Чернігівський державний інститут економіки і управління

ЩЕ РАЗ ДО ТОЧНОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ПЛОЩ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК

Актуальність проблеми. Питаннями методів і точності визначення площ земельних ділянок займалися багато авторів [1,4,5,7,9-12]. Така велика кількість публікацій з цього питання говорить про його актуальність та неоднозначність. Зв'язок точності визначення площ в залежності від вартості землі і нерухомого майна [4] на сьогодні є надзвичайно важливим для економіки держави, громадян, в частині справляння земельного податку та орендної плати за землею, при передачі землі у власність, у спадщину, під заставу, тощо [2].

На наш погляд, це питання ще має особливості з точки зору зв'язку точності з методами визначення, вихідним матеріалом (карти, їх масштаб), розмірами та формами земельної ділянки та інше. Можливо ще є зв'язок з тим, що раніше цим питанням більш займалися землепорядники, а сьогодні - акцент зміщується в бік геодезистів.

Аналіз окремих публікацій. Відомі різні способи визначення площ: аналітичний, геометричний, графічний, механічний [6]. При механічному способі і застосуванні полярного планіметра можна отримати точність визначення площі, що характеризується відносною похибкою порядку 1:300. Електронними (цифровими) планіметрами, зокрема модель «Planix», можна визначити площу по картах або інших матеріалах з точністю 0,2% [13].

Для визначення середньої квадратичної похибки площі по топографічному плану або карті можна використати формулу

$$m_p = (0,2M/1000)\sqrt{P}, \quad (1)$$

де M - знаменник чисельного масштабу плану; P - площа ділянки, m^2

При масштабі 1:500 і площі в 12 соток середня квадратична похибка складе $5,2 m^2$, а на площі 1 га - $15 m^2$. При планах масштабів 1:1000 і 1:2000 похибка визначення пропорційно збільшиться (в 2 і 4 рази).

Від точності геодезичних даних залежить достовірність кадастрової інформації, серед якої обов'язковою є площа. Точність визначення площі є основою точності виносу в натуру і визначення меж землеволодіння.

Можна прийняти, що для звичної земельної ділянки розміром 30×40 м у приміських районах м. Києва (та інших обласних центрах України), де ринкова вартість є найбільш високою (досягає 10 і більше тисяч доларів США за сотку), необхідно врахувати кожен квадратний метр площі, тобто

$$m_p = 1 m^2. \quad (2)$$

Для ділянки прямокутної форми можна встановити зв'язок середніх квадратичних похибок визначення координат межових знаків m і середньої квадратичної похибки m_p

$$m_{x,y} = \frac{m_p}{\sqrt{e_1^2 + e_2^2}} \quad (3)$$

Для прийнятої нами ділянки і умови (2) отримаємо $m=2,0$ см.

При довжині сторони квадратної ділянки $a=35-40$ м ($P=10-16$ соток), маємо значення m того ж порядку, що для ділянки прямокутної форми.

У роботі [1] на основі виконаних досліджень показано, що положення межових знаків території населених пунктів для земельних ділянок площею від $100 m^2$ до $20\,000 m^2$ доцільно визначати відносно пунктів геодезичної мережі з похибкою $0,05-0,07$ м. Для ділянок більшої площі достатня точність - $0,10$ м, при цьому підвищення точності визначення площ ділянок